

PROF MS MAKHANYA, HLOGO LE MOTLATŠAMOKHANSELIRI

YUNIBESITHI YA AFRIKA BORWA

POLELO: GALA DINNER: MOLETLO WA DIFOKA GO DINYAKIŠIŠO

*“ Go dira le ditšhaba go fihlelela Dinapo tša tšwetšopele ye e
tšwelelago go ya go ile (diSDG)”*

THE BALLROOM, GALLAGHER CONVENTION CENTRE, MIDRAND

6 MATŠHE 2020

Ditebogo go Molaolalenaneo wa rena, Ngk Genevieve James
Motlatšamolaodimogolo: Go šoma mmogo le setšhaba ka mo
Unisa

- Motšhanseliri wa Unisa, Mopresidente Thabo Mbeki
- Modulasetulo wa khansele ya Unisa, Mna Sakhi Simelane
- Maloko a khansele ya Unisa, ao a lego gona mo
- Maloko a batseta bao ba emelago dinaga tša bona
- Bašomimmogo le nna, maloko a bolaodiphethiši le bolaodi bjo
bo nabišitšwego
- Prof Thenjiwe Meyiwa, Motlatšahlogo: Dinyakišišo, Dithuto tša
ka morago ga tikrii ya mathomo, Maithomelo le Mekgwa ya go
fihliša ditirelo setšhabeng
- Ngk S.D Selematsela, Molaodimogolophethiši: Bokgobapuku le
Ditirelo tša Tshedimošo
- Maloko a setšhaba sa kgwebo le mokgatlo wo o phethagatšo

dikgahlego le thato tša badudi

- Baithuti ba Unisa le mekgatlo ya bašomi
- Baeng bao ba hlomphegago ba rena bošegong bjo: baamogedi ba rena ba difoka tša dinyakišišo
- Dibini tšeo di tlo re thabišago mantšiboeng a, Gaabo Motho Tenors
- Baeng, banna le basadi bao ba hlomphegago

Madume go lena ka moka mantšiboeng a. Legatong la Motšhansela wa rena, yoo e lego yena monggae wa difoka tša dinyakišišo tša mantšiboa a, gammogo le khansele le bolaodi tša Unisa, ke lethabo le legolo le tlotlego go nna go le amogela ka matsogo a borutho moletlong wa rena wa ngwaga ka ngwaga wa Unisa wa Difoka tša Dinyakišišo le Maithomelo. Wo ke mohla wa lethabo le maswabi go nna, ka lebaka la go re ke mantšiboa a difoka a ka a mafelelo bjalo ka hlogo le motlatšamokhanseliri wa Unisa. Le ka no ba le tseba goba le sa tsebe gore ke rola modiro mafelelong a ngwaga, ka morago ga go fa tirelo ya dipaka tše pedi bjalo ka Hlogo le Motlatšamokhanseliri, gomme ka gorealo ke bolela le lena mantšiboeng a lehono go ya ka moo ke ikwago

Ke a le netefaletša, le ge go le bjalo, gore ke dula ke na le tshepo ya gore yunibesithi ye ke ya moswananoši ebile e bonwa ka yona tsela yeo – kemong ya bosetšhaba, kontinenteng, le kemong ya

boditšhabatšhaba. Ka mehla go be go fela go mmakatša gore rena, bao ba šomago mo Unisa, ga re bontšhe re kwešiša ka botlalo mohola wa ka moo Unisa e lego mohlala wa bokgoni bja peakanyo ya maano, gape ke fela ke ipotšiša ge eba ka nnete re leboga bohwa bjo bohlokwahlokwa bjo go seo e lego sona, goba bokgoni bjo bogolo bjoo e nago le bjona bja go hlola diphetogo. Ee, ke diriša lentšu le “kgolo” ka boomo, gomme kabelo yeo re tšwelago pele go e dira lefaseng ya thuto ya godingwana ya boleng ka go seo ntle le pelaelo e lego ye nngwe ya dinako tše di nago le ditlhohlo tša thuto ya morago ga marematlou.

Nnete ke gore, leswao la Unisa le dula le tšeelwa godimo, gomme godimo ga bobegaditaba bja rena bja selegae bjo ka dinako tše dingwe bo swayago diphošo, re na le tlotlego ya thuto ya boleng bja godimo yeo bao ba lego boemong bja rena ba e dumago le, koketšego, ya maemo a godimo a dinyakišišo ao re a tšweletšago - se, le ge nneteng re se yunibesithi yeo e dirago dinyakišišo tše di tseneletšego. Ge mo gongwe o kile wa ba le pelaelo efe goba efe ka ga go ba gona le khuetšo tša rena tše di golago ka go dinyakišišo tša thuto ya godingwana, iša mahlo gohle tikologong ye o lego go yona – lebelela bašomimmogo ba gago: Ke badile difoka tše di ka bago tše 100 mantšiboeng a. Gannyanegannyane re na le nnete ya gore re aga go seo, go ya ka mo ke dumelago, se tlo bago tlotlego yeo e dungwago ya dinyakišišo – dinyakišišo tše

di lego tša maleba le go phethagatšwa kamanong le tikologo le ditiragalo tša rena bjalo ka yunibesithi ka botlalo ya ODeL ya Afrika.

Bjalo ka ge ke le gare ke beakanya pego ya ka ya kotara ya mathomo go khansela, ke badile pego ye e kwešišegago kudu yeo e beakantšwego ke DIRPO. Maikemišetšo a protšeke e be e le go laetša kemo ya Unisa maemong ao a fapanego nkgokolofaseng, gomme ka morago gare ga balekani ba rena ba ODeL.

Bjale le tla tseba gore, bjalo ka institušene ya ODeL, bontši bja dilekanyo tša tatelano go ya ka maemo tša tlwaelo di ka se phethagatšwe go rena, gomme nneteng go na le dipotšišo ka ga go ba gona ga tšona go Unisa. Nneteng, go na le dinyakišišo tše ntši tše di lego gona tšeo di botšišago kgopolo ka botlalo ya tatelano go ya ka boemo ya diinstitušene tša thuto ya godingwana, ka kgonthe lebaka e le tlhokego ya go se swane gohlegohle. Le ge go le ka yona tsela yeo, dipeakanyo go ya ka boemo di dirišwa ke diyunibesithi tše ntši ka bobedi bjalo ka tekolo ya boleng bja ditshepedišo le sedirišwa sa go bapatša – ka ge re tseba gabotse go tšwa maitemogelong a rena gona ka mono Afrika Borwa.

Ke la mathomothomo, le ge go le bjalo, re na le tatelano go ya ka boemo yeo e phethagatšwago go diinstitušene tša ODeL tšeo di kgotsofatšago dinyakwa tša legoro le. Tšeo ka moka nneteng di

bohlokwa kudu go rena, gagolo ge go tla go tekolo ya boleng bja melaotshepetšo. Ka gona, go fa mohlala, ka go Tatelano go ya ka boemo ya Diyunibesithi tša Lefase ya 2020 ke diyunibesithi tše nne fela tša go ithuta o le kgole tše di ilego tša akaretšwa, e lego Anadolu University (AU), Open University UK (OUUK), Open University of Catalonia (OUC) le Yunibesithi ya Afrika Borwa (Unisa). Ba ke bona bao ba lego boemong bja go swana le bja rena ge go tla go selekanyo sa tatelano go ya ka boemo.

WUR Rank	Institution	Country	Overall Score	Teaching Score	Research Score	Citations Score	Industry income	Internat. outlook Score	FTE students	Students per staff	Internat. Students	Female to Male ratio
501-600 501-600	The Open University	United Kingdom	35,3-38,7 33,5-37,0	18,2 18,5	16,1 16,4	66,5 68,5	34,8 34,4	57,6 54,4	61 915 64 638	32,3 34,0	8% 8%	62 : 38 61 : 39
501-600 601-800	Open University of Catalonia	Spain	35,3-38,7 26,0-33,4	16,5 12,8	14,2 12,5	74,2 71,3	35,8 34,9	40,2 39,8	22 902 20 133	84,5 54,6	2% 3%	56 : 44 55 : 45
1001+ 801-1000	Anadolu University	Turkey	10,7-22,1 19,0-25,9	13,0 11,6	24,0 23,9	16,5 17,5	100,0 100,0	17,3 16,4	830 104 1 413 003	493,5 865,8	1% 1%	37 : 63 44 : 56
1001+ 1001+	University of South Africa	South Africa	10,7-22,1 9,8-18,9	22,1 20,2	19,1 15,8	15,0 9,9	35,2 34,9	43,7 35,0	193 874 163 520	155,2 106,7	7% 8%	67 : 33 67 : 33

Bašomimmogo, ka ntle ga diyunibesithi tše tharo tše dingwe tše di lego seripeng sa lefase sa ka leboa, tše di tlo boelwago go ya ka dintlha tša tlotlego, Unisa e šomile ka mo go lokilego , ge go bapetšwa le tše dingwe. **Ka kakaretšo**, OUUK le OUC mmogo di hweditše dintlha tša godimodimo tša 35,3-38,7 (33,5-37,0 ka 2019) gwa latela AU le Unisa go 10,7-22,1 (9,8-18,9 ka 2019).

Fela ye ke karolo ye e tanyago kgahlego, mererong ya rena bošegong bjo: go **dinyakišišo**, AU e hweditše dintlha tša godimodimo tša 24,0 (23,9 ka 2019), ya latelwa ke Unisa ka 19,1 (15,8 ka 2019), OUUK ka 16,1 (16,4 ka 2019) le OUC ka 14,5 (12,5 ka 2019) ka gona Unisa e šomile gabotse, ge go elwa hloko khuetšo ya tumo go dinyakišišo.

Ka **mitsopolwa** go molaleng gore diyunibesithi tša seripeng sa gare sa leboa di tsebega gabotse go la Yuropa. OUC e hweditše dintlha tša godimodimo tša 74,2 (71,3 ka 2019), ya latelwa ke OUUK ka 66,5 (68,5 ka 2019) AU, yeo e lego go la Turkey, le yona e hweditše dintlha tša godingwana go ena le Unisa, ka 16,5 (17,5 ka 2019), mola Unisa e bile ya mafelelo legorong le, ka dintlha tša 15,0 (9,9 ka 2019).

Bašomimmogo, ge dinyakišišo tša rena di beilwe boemong bja bobedi, eupša mitsopolwa di le mafelelong, gona re swanetše go ipotšiša boleng, maleba le khuetšo tša tšona le gore gobaneng go e le tše nnyane fela tša tšona tše di tsopolwago. Ke eng seo re swanelago go se dira, go kaonafatša ntlha ye ya dinyakišišo tša rena? Ke ditšenale dife tše re phatlalatšago ka go tšona? Ke bomang bao ba balago dinyakišišo tša rena?

Go ya ka seo ke se filwego ka ga tiro ya rena ya dinyakišišo ngwaga

wo, bašomimmogo, ke na le nnete gore re ka godiša dintlha tše – gabotsebotse, ke rata go bona Unisa e le ntlhoreng ya tatelano go ya ka boemo ya ODeL mengwageng ye mehlano ye e tlogo. Re šetše re le ketapele ya banyakišiši ba ODeL kontinenteng, ka gona a re išeng seo nkgokolofaseng. Ke na le tumelo ya gore re tla fihlelela seo. Re beilwe legorong le tee le diyunibesithi tše dingwe tše tharo ka gobane go na le dilo tše mmalwa tše re swanago ka tšona – ba swantšha ‘diapola le diapola”, gothwe bjalo, ka gona a re amogeleng tlhohlo yeo.

Ke na le nnete ya gore go na le lekala la dinyakišišo leo le ka bago le seabe go kgodišo ya seemo le khuetšo tša rena go dinyakišišo. Ke bolela mo, nneteng, ka *tšwelelo ya go ya go ile* ka mekgwa ya yona ka moka yeo e fapanego, gape ka moo e hlalošwago ka go diSDG. Ka lebaka leo ke thabile gagolo gore *Go šoma le ditšhaba gore re fihlelele Dinepo tša Tšwetšopele ye e Tšwelelago go ya go ile (diSDG)* ke Morero wa rena wa beke ya R&I ka 2020. Tšwelelo ya go ya go ile, nneteng, ke ditlwaelo tše mpsha nkgokolofaseng – e sego fela go thuto ya godingwana eupša kae goba kae, bjalo ka ge dinnete tša lefase le tikologo tša rena tše di fetogago di re ruta dithuto tše ntši gape tše boima

Rena ka mono Afrika le, bjalo ka ge go direga go rena, Unisa bjalo ka institušene ya ODeL yeo e lego ka Afrika, re ka ba le seabe seo

se ka huetšago ditlhabollo tša ka moso go diSDG ka mokgwa wa dinyakišišo, maithomelo le go šoma mmogo le setšhaba, re sa bolele ka go ruta le go ithuta! Re tšere MIT, re tšwetša pele ditirišano ka mafolofolo, re gona bontšing bja ditšhaba tšeo re di direlago, gape, bašomimmogo, re na le dithuši tša motheo tšeo di dungwago ke motho yo mongwe le yo mongwe - kontinenteng ya rena le lefaseng ka bophara. Re swanetše go diriša mahlatse a go mehola ye ge re le gare re godiša bokgoni le khuetšo tša rena tša dinyakišišo.

Mantšiboeng a, re kgobokane mo go tlotla ditlhalefi gape ba bakaonekaone go bokgoni bja bona bjo bo letetšwego go profešenale, boineelo bjo bo sa felego bja bona go dira dinyakišišo, maithomelo le tirišano; le katlego yeo e bonagatšwago yeo ba e fihleletšego. Ka moka ga lena le šomile gabotse, ka go direla mafapha a lena ka mafolofolo le boineelo, le go dira ka gohlelego go fihlelela tlotlego ka go fetišiša. Seo le se dirilego ke kgopolo yeo e tlo re dirago go ba institušene ya 1 ya ODeL lefaseng, gape ye nngwe ya diyunibesithi tša maemo a godimo tša Afrika. Bašomimmogo, ga go bonolo go dira dinyakišišo o le gare o ruta. Go nyaka gore o tšee kgato ye nngwe ye kgolo – mo o sa kgonego go fa ba lelapa la gago nako ya go ba le bona – gomme ka gorealo re leboga gape le ba malapa a lena le balekani ba lena go thekgo le kgotlelelo tša bona, le go tema ye ba e kgathilego go le thuša

katlegong ya lena

Go barwešwadifoka ba rena mantšiboeng a, ke le leboga go boineelo, bokgoni bjo bo letetšwego go profešenale le kgotlelelo tša lena. Re kwa re hlomphegile go lemoga mafolofolo le bokgoni bjoo le bo fihleletšego mantšiboeng a. Re a le tumiša le go le tlotla, re a le lebogiša le go thaba le go ikgantša le lena

Ke a le leboga.